

אשתו ואת כל אשר לך" ומה שאמר: "ולשמר" הוא מסברא דנפשיה, דאם לא כן מאי "וישלחו אותך", וכי לולא ששלחו אותו לא היה יכול ללכת, אלא על כרחינו לומר שאין השלוח הזה אלא כדי לשמרו. וכן תירגם אנקלוס: "ואלויאר" מלשון לוייה כדי (לאשרו) [לשמרו]:

וישלחו ואלויאו כתר גומו. לא מלשון גרוש, כמו (ג, כג) "וישלחוהו ה' מגן עדן" שהתרגום שלו: "ושלחיה", כי אחר זה כתוב (יג, א): "ויעל אברם ממצרים" וכתוב (יג, ב): "ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב", ואלו היה מלשון גרוש לא היה מספר הכתוב רוב כבודו ועושרו. וזו היא הסבה שפירש רש"י תחלה מלת "כבד מאד" ואחר כך "ויעל אברם הנגבה" שלא על הסדר, כדי להודיע שפירוש "וישלחו" מלשון לוייה וכבוד.

Chomash Shiur
2/8/17

בראשית יב לך לך

קנט

ועל אנש ביתיה. על עיסק שרי אפת אכרם: יח. וקרא פרעה לאכרם. נאמר. מא דא עבדת לי. למא לא ספית לי. ארי אפתך היא: יט. למא אמרת אסת היא. ודברית

יח ביתו על-דבר שרי אשת אכרם: ויקרא פרעה לאכרם ויאמר מה זאת יט עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך הוא: למה אמרת אחתי הוא ואקח כ אתה לי לאשה ועתה הגה אשתך קח ולך: ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו יג א אתו ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו: ויעל אכרם ממצרים הוא ואשתו

מתה. לי לאתו. ויבצע. הא אפתך דבר נאזיל: כ. ופקיד עלוהי. פרעה גיבירין. נאלניאו נניי (נאלניו) נתי. ונת אפתיה ונת כל דליה: א. וסליק אכרם ממצרים. הוא. נאפתיה

רס"ג (כ) ויצו, וימנה. וישלחו אותו, גירשוהו בחפזון.

רמב"ן (יח) ויקרא פרעה לאכרם. יתכן⁵⁶ כי כבוא הנגעים פתאום עליו ועל ביתו בעת אשר לוקחה שרה אל ביתו הרהר בדעתו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו, ושאל אותה והגידה כי היא אשתו, ולכן קרא לאברהם והאשים אותו, או כאשר אמרו רבותינו⁵⁷ שלקה בראתן, שהמשגל קשה לו, וחשש כי שמא אשתו היא, ואמר לו בספק מה זאת עשית לי, להוציא מפיו האמת, כי אם היתה אחותו היה אומר אמנם אחותי היא, ואמר ועתה הנה אשתך קח ולך. לראות מה ידבר ומה ישיב על תוכחתו, ואברהם שתק ממנו ולא השיב אותו דבר, מרוב פחדו, אז הבין פרעה כי היא אשתו כאשר חשב, וצוה עליו פרעה אנשים לשלחם.

(יט) וטעם ואקח אותה לי לאשה, שהיה רצונו שתהיה זאת אשתו המולכת. לא תהיה פלגש לו. והזכיר זה בעבור שידוע לו אם היא אחותו, כאשר פירשתי.

יג (א) וטעם הוא ואשתו וכל אשר לו, להודיע שלא גזלו ממנו דבר מכל המתנות הגדולות שנתנו לו בעבור שרה שתהיה למלך, ולא אמרו רמיתנו, ומתנה בטעות היא. וזה מעשה נס.

שלפינו הגירסא: לפרעה. 56 הוקשה לו מאין ידע פרעה שהיא אשתו. על זה אומר יתכן וכו'. 57 כ"ד מא. ב.

(יט) קח ולך, לא כאבימלך שאמר לו: הנה ארצי לפניך (להלן כ רש"י טו), אלא אמר לו: לך ואל תעמוד, שהמצרים שטופי זמה הם³⁹, שנאמר: וזרמת סוסים וזמתם (יחזקאל כג כ).

(כ) ויצו עליו, על אודותיו לשלחו ולשמרו. וישלחו אותו, כתרגומו: ואלויאו⁴⁰.

יג (א) ויעל אברם וגו' הנגבה, לבא לדרומה של ארץ ישראל, כמו שאמר למעלה: הלוך ונסוע הנגבה (לעיל יב ט), להר המוריה, ומכל מקום כשהוא הולך ממצרים לארץ כנען מדרום לצפון הוא מהלך, שארץ מצרים בדרומה של ארץ ישראל, כמו שמוכיח במסעות⁴¹ ובגבולי הארץ⁴².

39 ואם אברהם נשאר בארץ היו אחרים נכשלים (מדרש אנדה). 40 לאפוקי לשון יודישין. 41 כמדבר לג. 42 שם לד.

ראב"ע

(יח) ומלת הגדת מבעלי הנוני"ן²⁷.

(יט) וטעם ואקח אותה לי לאשה. שלקחה להיותה אשתו ולשכב עמה, והשם הביא עליו נגעים שלא יגע בה, והנגעים שלחם השם לשמור אשת אוהבו, והיו הנגעים גדולים, ולא יכול לגעת בה, וכמוהו וחשקת בה ולקחת לך לאשה (דברים כ י), ואמר אחר כך והבאת אל תוך ביתך וגלחה (שם יב), ואחר כן תבא אליה ובעלתה (שם יג). וקמצות וי"ו ולך בעבור שהטעם הנקרא ענין מוכרח²⁸, וכן לחם ניי"ן (יד יח).

(כ) וישלחו אותו. דרך ליווי ככבוד, וכן ואברהם הולך עמם לשלחם (יח טו). והנכון בעיני להיות פירוש ויצו עליו. בעבור היות על אחרים המצוה²⁹, שהזהיר וצוה להכריז שלא יגע איש בו ובאשתו.

יג (א) ודקדוק ויעל פירשתי בס' היסוד³⁰.

כבנין הפעיל. 27 מן נגד. 28 קמצה ר"ו החבור של ולך, כי מוטעמת בטעם מפטיק. 29 צוה אחרים עליו. 30 ראה ב. י, ויעל הוא הקיצור מן יעלה.

רד"ק

(יח) ויקרא, מבואר הוא.

(יט) למה... לאשה, לא לקחתי אותה לשכב עמה דרך זנות אלא להיותה לי לאשה. הנה אשתך, הנה היא כמו שהיתה שלא נגעתי בה, קח ולך, תקחנה ולך לך ולא תשב בעיר כדי שלא יקחנה אחד העם מרוב תאוותם אליה כי יפה היא מאד. ואברם לא חשש להשיב לפרעה תשובה כמו שהשיב לאבימלך³¹ כי לא האריך פרעה עמו בדברים כמו אבימלך אלא דחקו לצאת מארצו.

(כ) ויצו עליו פרעה אנשים, לשמרו ולשמור אשתו שלא יגעו בה המצרים ולא ככל אשר לו וישלחו אותו, עד צאתו מגבול מצרים.

יג (א) ויעל... וכל אשר לו, שלא נפקד ממנו דבר. ולוט עמו, אף על פי שהשבע במצרים לא רצה להפרד מאברהם. הנגבה, פרשנוהו³².

שאמר המלאך יעל דבר שר"י. 31 להלן כ. יא"ג. 32 לעיל יב. ט

חזקוני

כל רחם לבית אבימלך (להלן כ יח). תני ר' לוי³¹ בשם ר' אליעזר בן יעקב שמענו בפרעה שלקה בצרעת, ואבימלך נעצר, מנין ליתן האמור של זה בזה, תלמוד לומר: על דבר, לגזירה שוה.

(יט) למה אמרת אחותי היא, אחי הוא לא נאמר³², על ידי שעכשיו ילדה היתה ומתוך צניעות תולה דבורה באברהם, אבל באבימלך גדולה היתה ומדברת בעצמה, כתיב: והיא גם היא אמרה אחי הוא.

יג (א) ולוט עמו הנגבה, לאותו רוח שהיה דרום שלו בצאתו מתרן.

31 כ"ד סוף פ"י נב. ושם: ר' אלעזר תני לה משום ר' אליעזר. 32 ששרה אמרה בן לא נאמר, כדכתיב להלן גבי אבימלך: והיא גם היא אמרה אחי הוא (כ. ה). — ובס"ש גורסים: "להלן נאמר" אחי הוא.

ספורנו

(טו-טז) ותקח האשה... ולאברהם היטיב. שלא נמלכו ראשונה בו לפחותו כמו שהיה המנהג, וזה כי חשבו שלא היה צורך לזה כלל מאחר שלקחה המלך לאשה, ומאחר שאמרה שהיתה אחות אברם בלבד וראויה להנשא לא היו נשואין מעולים מאלו שהיו להנשא למלך לאשה, כמו שהעיד באמרו "ואקח אותה לי לאשה" (פס' יט), אבל לקחה למלך ראשונה, ואחר כך המלך היטיב בעבורה כמוהו ובמתן כמנהג. צאן ובקר... ועבדים, רב כיד המלך.

(יז) וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים, את פרעה לבדו

ב וְכָל-אֲשֶׁר-לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנֶּגְבָה: וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בַּמְקָנָהּ בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב:
 ג וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד-בֵּית-אֵל עַד-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר-הָיָה שָׁם אֵהְלָה
 ד בַּתְּחִלָּה בֵּין בֵּית-אֵל וּבֵין הָעֵי: אֶל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה
 ה וַיִּקְרָא שָׁם אַבְרָם בְּשֵׁם יְהוָה: וְגַם-לְלוֹט הֶהְלֵךְ אֶת-אַבְרָם הָיָה צֶאֱן-
 ו וּבִקָּר וְאֵהְלִים: וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו כִּי-הָיָה רְכוּשָׁם רָב
 ז וְלֹא יָכְלוּ לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו: וַיְהִי-לֵיב בֵּין רַעֲי מְקָנָה-אַבְרָם וּבֵין רַעֲי מְקָנָה-

שלישי

וכל דליה, ולוט עמיה
 לדרומא: ב. ואבְרָם תקיף
 לתדא, בכעירא, בכספא
 וכד הקא: ג. נאזיל
 למטלנוהי, מדרומא ועד
 בית אל, עד אתרא,
 דפרסיה תמן למשקניה
 בקדמיתא, בין בית אל
 ובין עי: ד. לאתר מדבקא,
 דעבד תמן בקדמיתא,
 וצלי תמן, אבְרָם בשמא

דָּן: ה. נאף ללוט, דאזיל עם אבְרָם, הוּו ען ותורין ומשקנין: ו. ולא סוכרת תהוּן, ארְעא למיתב פתדא, ארי
 הנה קנניהו סגי, ולא יכילו למיתב פתדא: ז. נהנת מצותא, בין רען בעיריה דאבְרָם, ובין רען בעיריה

רש"י

(ב) כבד מאד, טעון משאות.
 (ג) וילך למסעיו, כשחזר ממצרים לארץ כנען היה הולך ולן באכסניות שלן בהם בהליכתו למצרים⁴³, למדך דרך ארץ שלא ישנה אדם מאכסניא שלו⁴⁴, דבר אחר⁴⁵ בחזרתו פרע הקפותיו, מנגב, ארץ מצרים בדרומה של ארץ כנען.
 (ד) אשר עשה שם בראשונה, ואשר קרא שם אברם בשם ה' [וגם יש לומר ויקרא שם עכשיו בשם ה']⁴⁶.
 (ה) וגם ללוט ההולך את אברם, מי גרם שהיתה לו זאת, הליכתו עם אברם⁴⁵.
 (ו) ולא נשא אותם, לא היתה יכולה להספיק מרעה למקניהם, ולשון קצר הוא, וצריך להוסיף עליו: ולא נשא אותם "מרעה" הארץ, לפיכך כתוב: ולא נשא, בלשון זכר⁴⁷.
 (ז) ויהי ריב, לפי⁴⁸ שהיו רועים של לוט רשעים ומרעים בהמתם

43 כ"ר מא, ג. 44 ערכין טו, ב. 45 כ"ר מא, ג. 46 ליחא כ"ר ד, 47 דאין לומר כמשעו דאם כן "ולא נשאה" מיבעי ליה, שהארץ לשון נקיבה (גור אריה), ולכן קאמר רש"י שיש להוסיף בקרא מלת "מרעה" שהוא לשון זכר. 48 כ"ר מא, ה.

רמב"ן (ז) ויהי ריב, כתב רש"י לפי שהיו רועיו של לוט מרעין בהמתם בשדות אחרים, והיו רועיו של אברם מוכיחין אותם על הגזל, והם אומרים נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש ולוט יורשו ואין זה גזל, והכתוב אמר והכנעני והפרזי או יושב בארץ, ולא זכה בה עדיין אברם, ומדרש רבותינו הוא, ואני תמה כי המתנה שנאמרה לאברם לזרעו היתה, שנאמר למעלה לזרעך אתן את הארץ הזאת חקוני (ו) ולא נשא אותם, מצינו גם במקום אחר "ארץ" לשון זכר: יסוב כל הארץ כערבה (זכריה יד י'), בעברת ה' צבאות נעתם ארץ (ישעיה ט יח), ובפסוק אחר אנדרוגינוס: אבל אומללה ארץ (שם לג ט). כי היה רכושם רב, ודבר זה גרם מריבה.
 (ז) בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט, ולא היה בידם להרחיב מקומם למרעה מקניהם, שהרי הכנעני והפרזי או יושב בארץ.

ראב"ע

(ב) ואברם כבד מאד, שיש לו כבודה רבה³¹, ומי שיש לו כן ראונו תנועתו כבודה, הלא תראה כי כבוד מגזרת כובד אבן (משלי כז ב). וקלון מגזרת קל ברגליו (ש"ב ב יח), והוא היה בעל מקנה רב, גם כסף וזהב הרבה היה לו.
 (ג) למסעיו, שנסע מסעים רבים, כאשר שב מפאת דרום אל בית אל שהיא בצפון, ובא אל מקום המזבח להודות לשם שבא בשלום.
 (ה) ואהלים, לפי דעתי שלשון יחיד על משקל קדש, והוא הנמצא³², והרבים כי באהלים (ירמי' לה ז), כמו בקדשים לא יאכל (ויקרא כב ד), ואהלים בחולם בין האל"ף והו"ו, לשון יחיד, כמו גורל, ואם לא נמצא³³.
 (ו) יחדו, לשון שנים, ורבים, ויענו כל העם יחדו (שמות יט ח), והיא מלה זרה³⁴, ואין פירושו כמו יחד, רק כמו יחיד³⁵.
 (ז) וטעם והכנעני והפרזי, כרעו³⁶, ויתכן היות הפרזי מבני כנען

31 עושר רב, כבד - רבה. 32 אהל, וכן הוא נמצא במקרא. 33 ואהלים הוא הרבים של אהל, כמו גורל, כוכב, אף שאינו נמצא בצורת יחיד זו במקרא. 34 באה בלא יו"ד רבים. 35 לא שנים ביחד, אך כל אחד בפני עצמו, אלא פירושו שכולם קיימים יחדו - יחידה אחת. 36 כפסוק הדומה לו כאילו

רד"ק

(ב) ואברם כבד מאד, הוא היה כבד מצד מקנהו ורכושו שהיה רב רד"ק וכבד מאד, וכן כאלה נובלת עליה (ישעיה א ל) מצד עליה שהם

ספורנו ב"גדולים", ואת ביתו, נתן נגעים גם בכיתו אבל לא גדולים כשל פרעה, וזה⁵ למען יראו שהצדקת לבדה נמלטת, ויכירו שהכל היה בעבורה, למען ישובו מרשעם.
 (יח) למה לא הגדת לי, שגם אם היית חושד את ההמון לא היה לך לחשוד את המלך אשר במשפט יעמיד ארץ.
 (יט) למה אמרת אחותי היא, אפילו אחר שהובאת לביתו, ואקח אותה לי לאשה, לא לפלגש, וזה⁶ בלתי רשותך, כי חשבתו שבהיותה אחותך ייטב בעיניך להתחתן במלך.
 יג. (ב) ואברם כבד מאד במקנה, והוצרך להתנהל לאטו, אף על פי שהיה חפץ לשוב מהרה אל מקום המזבח להביין ולהורות כראשונה, ולפיכך -
 (ג) וילך למסעיו, שהם מסע⁷ הרועים הנוסעים ממקום למקום בכלות המרעה ממקום הראשון.
 (ו) ולא נשא אותם הארץ, מרעה הארץ לא היה מספיק לשניהם⁸, לפיכך -
 (ז) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט, היתה ביניהם מריבה לראות מי נדחה מפני מי מן המרעה שימצאו, והכנעני והפרזי או יושב בארץ, ולכן היה הריב בין שני אחים גרים מבאיש את ריחם בעיני התושבים⁹, כי בהיות מריבה בין האחים הגרים יחשבו אותם התושבים לאנשי ריב וישאו קל וחומר בעצמם.

5 ששלח עליהם הנגעים, רמב"ן. 6 שלקחתיה. 7 בכמה כ"י: מסעי. 8 רש"י ורמב"ן. 9 אברנאל.

4

שעם היות זה התנצלות על אמרו אחותי היא אין ספק שלא היה בו התנצלות על התרעומ' הראשון ממה שלא אמר למלך בינו לבינו כי היתה אשתו והותרה בזה השאל' ה"ד. וכדי שילך ממצרים ולא יתמהמה שם צוה עליו פרעה אנשים שישלחו אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו שלא יקחו מאומה ולא ירגוהו ולא יקחו את אשתו בהיותו מגורש ולא בעבור הנגעים שנגעו בשבילו. ויצא לנו מזה הספור כי רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום כי הנה אברהם חשב להמלט ממצרים בימי רעבון וחשב להציל את אשתו בעצתו ונמשכו לו העניני' באופן אחר ממה שחשב שבמצרים לא נח ולא שלו ולא שקט אבל כמו שנכנס כן יצא משם בימים מועטים ושב אל ארץ כנען בעל כרחו ושם כלכלו האל יתברך לחם לשובע כי הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו. ואמנם בענין אשתו ראה שלא הועילו עצתו ותוקח האשה בית פרעה עכ"ז מלאכיו יצוה לה ועל שחל ופתן תדרוך באמצעות הנגעים שנגע את פרעה ואת ביתו על דבר שרי. והנה לא העיד הכתוב ופרעה לא קרב אליה כמו שהעידו בענין אבימלך לפי שהכתוב מפרש שלא לקחה את פרעה ולא שכב עמה ותכלי' מה שהיה הוא שגלקחה שרה ונכנסה בארמונו כמ"ש ותוקח האשה בית פרעה אבל לא שקרב אליה כי לא באה עדיו עד שנגעו השם אבל אבימלך שכתוב בו (בראשית ד' ב') וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה הוצרך הכתוב לומר שאע"פ שלקחה לא קרב אליה. והנה אמר ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו ולוט עמו הנגבה להגיד שבחו של לוט כי כאשר שב אברהם בדרך אשר הלך בה מפני חמת המציק בעבור אשתו ובהיות לוט פנוי ומבלי אשה והרעב על פני כל הארץ הנה לוט לא רצה להשאר במצרים אבל בראותו אברהם הולך הלך גם הוא בחברתו כי בחר להסתופף בצלו ברעב ובצמא מלשבת בלחו בארץ שבעה. וספר הכתוב שאברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב ובכל הקנינים המדומים כי ברדתו מצרים מקנהו פרץ בארץ אבל בנפשיים לא הרויח כלל די לו כשחזר למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום שהיה שם אהלו בתחלה. והנה כל עוד שישב במצרים לא בנה מזבח ולא קרא בשם ה' כי היתה הארץ מלאה גלולי' אבל בבאו אל הארץ בנה המזבח שבנה בראשונה וקרא בשם אלהיו כמשפט אלהי הארץ:

5

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת לך לך פרק יג

סימן א

(א) ויעל אברם ממצרים. כדרך שהיו ישראל עתידין לעלות, דכתיב ואומר אעלה אתכם מעני מצרים (שם ג יז):

סימן ב

(ב) ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב. ובישראל כתיב ויוציאם בכסף ובזהב (תהלים קה לז):

סימן ג

(ג) וילך למסעיו. רבי אומר במסעות שהלך במ חזר, א"ר אלעזר ב"ר מנחם הלך לפרוע הקפותיו:

סימן ד

(ד) אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשונה. מכאן אמרו רבותינו ז"ל אל ישנה אדם בית אשפיזכנו, מפני אכסניא פוגם ונפגם, פירוש פוגם, אומרים בני אדם אילולא לא מצא דבר שלא כהוגן בבית אכסניותו, לא היה משנה אכסניותו. ונפגם אומרים בני אדם אילו לא מצא בו בעל הבית דופי לא היה מניחו לצאת מביתו. ויקרא שם אברם בשם ה'. זו תפלה:

סימן ה

(ה) וגם ללוט ההולך את אברם. לא דיין לצדיקים שזוכין לעצמן, אלא שמזכין גם לאחרים הנדבקי עמהם. ותחת שהיה ללוט עזר מן אברהם, עמדו בניו לשלם רעות לישראל, דכתיב וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור (במדבר כב ה), וכן הנביא אומר לישראל עמי זכר נא מה יעץ בלק מלך מואב (מיכה ו ה), לפיכך הנביאים חתמו גזר דינם, יחזקאל אמר לבני קדם על בני עמון ונתתיה למורשה (יחזקאל כה י), וצפניה הנביא אמר לכן חי אני נאום ה' צבאות אלהי ישראל כי מואב כסדום תהיה ובני עמון כעמורה (צפניה ב ט): היה צאן ובקר ואהלים. ר' טובי' ב"ר יצחק אמר שני אהלים, רות המואביה, ונעמה העמונית:

סימן ו

(ו) ולא נשא אותם הארץ לשבת יחדו. זה שאמר הכתוב כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים (תהלים קכה ג):

סימן ז

(ז) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט. ר' ברכיה בש"ר יהודה ב"ר סימון אומר בהמתו של אברהם אבינו היתה יוצאת זמומה מפני הגזל, ושל לוט לא היתה יוצאת זמומה, היו אומרים רועי אברם וכי הותר הגזל, אמרו רועי לוט אברם פרדה עקרה הוא ואינו מוליד, למחר הוא מת ולוט בן אחיו יורשו, והן אוכלין משלו, אמר הקב"ה אני אמרתי לאברהם לזרעך אתן את הארץ הזאת, אימתי כשיעקרו שבעת עממין מתוכה, לכך נאמר והכנעני והפרזי אז יושב בארץ. והוא כשעקרו שלוים ושקטים, בלא שום סכסוך עליהם ואפ"ה לא יכלו להזיק לאברהם אבינו, לכך נאמר והכנעני אז בארץ:

סימן ח

(ח) ויאמר אברם אל לוט. ר' עזרי' בשם ר' יהודה ב"ר סימון אומר כשם שהיו ריב בין רועי לוט לרועי אברם, כך היה ריב בין אברם ללוט: כי אנשים אחים אנחנו. מלמד שהיה קלסתר פניו דומה לו:

סימן ט

(ט) הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי. מה פרדה זו אינה קולטת זרע, כך אותו האיש לא יתערב בזרעו של אברהם: אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה. לא אמר ואשמאילה, אלא ואשמאילה, מן כל אתר אנא משמאל לההוא גברא, כלומר אשמאילה אותך שתהא אתה לצד שמאלי, כאדם שאומר לחבירו אם אתה שעורים ואני חטים, ואם אני חטים אתה שעורים, בין כך ובין כך אני חטים, כך אמר לו אברהם אבינו ללוט אם תשמאל ואימנה אני, שאהא בדרום שהוא בנגב ארץ ישראל, ואם הימין ואשמאילה אותך בצפון, וכן היה בבית אל היו עומדים באותו הזמן:

סימן י

(י) וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן. א"ר יוסי ב"ר חנינא כל הפסוק הזה לשון ערוה הוא, וישא לוט את עיניו היאך

את פרעה נגעים גדולים וגו', ת"ח מה כתיב ויקרא פרעה לאברם וגו' מנא הוה ידע דהא לא כתיב הכא כמה דאתמר באבימלך דכתיב ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא וגו', והכא לא א"ל מדי, אמר רבי יצחק הא כתיב על דבר שרי אשת אברם דהכי הוה אמרי ליה על דבר שרי אשת אברם דהא לא הוה ממליל עמיה כמה דממליל באבימלך אלא במלה דא אתמר ולא יתיר מכתשא דא על דבר שרי אשת אברם איהי ולא הוה מליל עמיה כדין ידע (הוא) דהא אתייה דאברהם איהי מיד ויקרא פרעה לאברם ויאמר וגו', ויצו עליו פרעה אנשים למה בגין דלא יקרב בר נש בהו לאבאשא לון, וישלחו אותו לוייה עבדו ליה בכל ארעא דמצרים, א"ל קודשא בריך הוא הכי אנת זמין למעבד לבנוי את תוזיף לון מארעך דכתיב (שמות י"ג) ויהי בשלח פרעה את העם דאוזיף לון מכל ארעיה, א"ר אבא כל כך למה אזדמן ליה לאברהם ולמאי אצטריך אלא בגין לגדלא שמייה דאברהם ושרה בעלמא [דף פג עמוד א] דאפי' במצרים דאינון חרשי עלמא ולא הוה יכיל ב"נ לאשתזיב מנייהו אתגדל אברהם ואסתליק לעילא הדא הוה דכתיב ויעל אברם ממצרים לאן אתר הנגבה, (ומאי הוה ואשתו וכל אשר לו אלא לאודעא דלא גזלו מניה מדעם מאינון מתנן דיהבו ליה בדיל שרה דתהא למלכא) אמר רבי שמעון תא חזי כלא רזא דחכמתא איהו וקא רמוז הכא בחכמתא ודרגין דלתתא דקא נחית אברהם לעומקייא דלהון וידע לון ולא אתדבק בהו ותב לקמי מריה ולא אתפתא בהו כאדם דכד מטא להווא דרגא אתפתא בנחש וגרים מותא לעלמא ולא אתפתא כנח דכד נחת ומטא להווא דרגא מה כתיב (בראשית ט') וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה, אהלה כתיב בה"א, אבל באברהם מה כתיב ויעל אברם ממצרים דסליק ולא נחית ותב לאתריה לדרגא עלאה דאתדבק ביה בקדמיתא ועובדא דא הוה בגין לאחזאה חכמתא דאתקיים בקיומא שלים כדקא חזי ליה ולא אתפתא וקם בקיומא ותב לאתריה, הנגבה דא דרום דרגא עלאה דאתאחיד ביה בקדמיתא דכתיב הלוך ונסוע הנגבה, אוף הכא הנגבה אתר דאתדבק ביה בקדמיתא, ת"ח רזא דמלה אי אברם לא ייחות למצרים ולא יצטרף תמן בקדמיתא לא יהא חולק עדיה בקודשא בריך הוא, כגוונא דא לבנוי כד בעא קודשא בריך הוא למעבד ליה (ד"א לון) עמא חדא עמא שלים ולקרבא לון לגביה אי לא נחתו בקדמיתא למצרים ולא יצטרפון תמן לא הוה עמא יחידא דיליה, (ס"א א') כגוונא דא אי לא אתייהבת ארעא קדישא לכנען בקדמיתא וישלוט בה לא הוה ארעא חולקיה ועדיה דקודשא בריך הוא וכלא רזא חדא, ר"ש הוה אזיל בארעא והוה עמיה ר' אלעזר בריה ורבי אבא ור' יהודה עד דהוה אזלי אר"ש תוהנא היך בני עלמא לא משגיחין למנדע מלי דאורייתא ועל מה קיימי, פתח ואמר (ישעיה כ"ו) נפשי אויתך בלילה אף רוחי בקרבי אשהרך האי קרא אוקמוה ואוקימנא ליה, אבל ת"ח נפשא דב"נ כד סליק לערסיה נפקת מניה וסלקא לעילא, ואי תימא דכלהו סלקאן, לאו כל חד וחד חמי אפי מלכא אלא נפשא סלקא ולא אשתאר בה בהדי גופא בר חד רשימו (נשימו) דקסטא דחיותא דלכא ונפשא אזלא ובעיא לסלקא, וכמה דרגין לדרגין לסלקא שטאת והיא אתערעת בהני קומרין טהירין דמסאבותא, אי היא דכיאת דלא אסתאבת ביממא סלקא לעילא ואי לאו דכיאת אסתאבת בינייהו ואתדבקת בהו ולא סלקא יתיר ותמן מודעי לה מלין ואייהי אתדבקת מאינון מלין דזמן קריב ולזמנין דחייכין בה ומודעין לה מלין כדיבין, וכדין אזלא כהאי גוונא כל ליליא עד דיתער ב"נ ותאבת לאתרה, זכאין אינון צדיקייא דגלי לון קודשא בריך הוא רזין דיליה בחלמא בגין דיסתמרון מן דינא ווי לאינון חייבי עלמא דמסאבין גרמייהו ונפשייהו, ת"ח אינון דלא אסתאבו כד סלקי בערסייהו נפשא סלקא ועאלת בין כל הני דרגין בקדמיתא וסלקא ולא אתדבקת בהו ולבתר אזלא ושטאת וסלקא כפום אורחה ההיא נפשא דזכת לסלקא אתחזיאת קמיה דסבר אפי יומין ואתדבקת ברעותא לאתחזאה בתיאובתא עלאה למחמי בנועם מלכא ולבקרא בהיכליה ודא הוה ב"נ דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי ודא היא נפשא דכסיפא דילה כד סלקא בקודשא בריך הוא (תדיר) ולא אתדבקת בהני זינין טהירין אחרנין והיא אזלת בתר זינא קדישא באתרא (ד"א בתר אתרא) דנפקת מתמן, ובגין כך כתיב נפשי אויתך בלילה בגין למרדף בתרך ולא לאתפתאה בתר זינא אחרא נוכראה, ת"ח נפשי דא נפש דאיהי שלטא בלילה, ולמרדף בתר דרגא, רוח ביום דכתיב נפשי אויתך [דף פג עמוד ב] בלילה דא נפש דאיהי שלטא בלילה, אף רוחי בקרבי אשהרך דא רוח דאיהו שלטא ביממא, ואי תימא דתרין דרגין אינון בפרודא לאו הכי דהא דרגא חד אינון ואינון תרין בחבורא חד, וחד עלאה דשלטא עלייהו ואתדבק בהו ואינון ביה (ואקרון) ואתקריאת נשמה וכלהו דרגין סלקאן ברזא דחכמתא דכד מסתכלן אלין דרגין יסתכל ב"נ בחכמה עלאה והאי נשמה עייל בהו ומתדבקן בה וכד האי שלטא כדין ההוא ב"נ אקרי קדוש שלים מכלא רעותא חדא לגבי קודשא בריך הוא, נפ"ש איהי אתערותא תתאה ודאי סמיכא בגופא וזנת ליה וגופא אחיד בה והיא אתאחדת בגופא, לבתר אתתקנת ואתעבידת כרסייא לאשראה עלה רוח באתערותא דהאי נפש דאתאחדת בגופא כמה דכתיב (ישעיה ל"ב) עד יערה עלינו רוח ממרום, לבתר דמתקני תרווייהו זמינין לקבלא נשמה דהא רוח אתעביד כרסייא לגבי נשמה לאשראה עליה והאי נשמה איהי סתימא עלאה על כלא טמירא דכל טמירין אשתכח דאית (לה) כרסייא לכרסייא וכרסייא לגבי עלאה עלייהו וכד תסתכל בדרגין תשכח רזא דחכמתא בהאי מלה וכלא הוה חכמתא לאתדבקא בהאי גוונא מלין סתימין, ת"ח (לעיל ע"ז ב) נפש איהי אתערותא תתאה דאתדבקא ביה בגופא, כגוונא דנהורא דבוצינא דנהורא תתאה דאיהי אוכמא אתדבקת בפתילה ולא אתפרש מנה ולא אתתקנת אלא בה, וכד אתתקנת בפתילה אתעבידת כרסייא לנהורא עלאה חוורא דשרייתא על ההוא נהורא אוכמא, לבתר כד מתתקנן תרווייהו אתעבידת ההוא נהורא חוורא כרסייא לנהורא סתימא דלא אתחזי ולא אתיידע מה דשרא על ההוא נהורא חוורא וכדין נהורא שלים וכך הוה ב"נ דאיהו שלים בכלא וכדין אקרי קדוש כמה דאת אמר (תהלים ט"ז) לקדושים אשר בארץ המה וגו', כגוונא דא ברזא עלאה, ת"ח בשעתא דעאל אברהם לארעא אתחזי ליה קודשא בריך הוא כמה דאתמר דכתיב ליי הנראה אליו וקביל תמן נפש ובנה מזבח להווא דרגא, לבתר הלוך ונסוע הנגבה, דקביל רוח לבתר (עד) דסליק לאתדבקא גו נשמה כדין ויבן שם מזבח ליי סתם דא היא נשמה דאיהי סתימא דכל סתימין, לבתר ידע דבעי לאצטרפא ולאצטרפא בדרגין מיד וירד אברם מצרימה ואשתזיב מתמן ולא אתפתא גו אינון טהירין ואתצריף ותב לאתריה, כיון נחת ואתצריף מיד ויעל אברם ממצרים סליק ודאי ותב לאתריה ואתדבק במהימנותא עלאה דכתיב הנגבה מכאן ולהלאה ידע אברהם חכמתא עלאה ואתדבק בקודשא בריך הוא ואתעביד ימינא דעלמא, כדין ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב, כבד מאד בסטרא דמזרח, במקנה בסטרא